

ОСОБИСТІСНІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ В РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ УСТАНОВАХ

Загальновідомо, що ефективність професійної діяльності психолога залежить не тільки від рівня його професійної підготовки, але й від розвиненості у нього особистісних і професійних якостей, світогляду, ціннісних орієнтацій тощо. Тому під час підготовки майбутнього психолога в закладі вищої освіти (далі – ЗВО) важливо сформувати його як фахівця, який зможе вирішувати проблеми клієнтів та постійно працюватиме над удосконаленням своїх здібностей і якостей.

Про важливість сформованості культурної компетентності, особистісних і професійних якостей у фахівців реабілітаційних установ, в тому числі і в психологів, наголошують у своїх дослідженнях Т. Дуткевич, В. Кукса, М. Міщенко, О. Савицька, Я. Суворова.

О. Бондаренко стверджує, що професія психолога вимагає від нього цілком визначеної особистісної роботи: відпрацювання власних емоційних і змістових проблем, оволодіння певною культурою самоаналізу та особистісної рефлексії, усвідомлення власних особистісних, моральних, культурних, когнітивних і глибинних цінностей, без співставлення з якими практика психологічної допомоги не може бути професійною (Бондаренко, 1996).

На думку В. Кукси, важливу роль для майбутнього фахівця, який працюватиме в реабілітаційній установі, відіграють уміння встановлювати контакти з пацієнтами та іншими спеціалістами. Тому фахівець повинен володіти високо розвиненими комунікативними здібностями та компетентністю в спілкуванні, що є одним із головних чинників його професіоналізму. Професійна компетентність фахівця дає можливість визначати фактичні завдання і ставити відповідні цілі, що призведе до підвищення ефективності проведених реабілітаційних заходів (Кукса, 2001).

На підтвердження цих думок дослідниця Я. Суворова виділяє такі професійно важливі якості фахівців реабілітаційних установ:

- моральні (правдивість, порядність, ввічливість, тактовність, відкритість, справедливість, чесність, уважність);
- комунікативні (способи здійснення спілкування і взаємодії, уміння встановлювати психологічний контакт, долати бар'єри у спілкуванні, вербальна активність, емпатія);
- когнітивні (гнучкість, аналітичність та креативність мислення; розвинута увага, пам'ять; стійкість уваги; спостережливість; культура мовлення);
- емоційно-вольові (готовність до прийняття рішень, емоційна стійкість, позитивна спрямованість на професійну діяльність, упевненість в собі, самовладання, сміливість, терплячість, вимогливість, саморегуляція, самоконтроль, стресостійкість);
- особистісні та рефлексивні (скромність, самокритичність, адекватна самооцінка, почуття власної гідності та честі, здатність до самовиховання до самовдосконалення) (Суворова, 2018).

М. Міщенко стверджує, що обов'язковою рисою психолога є наявність у нього особистісної та професійної ідентичності, адже фахова ідентичність формується на основі достатньо високого рівня оволодіння професією психолога і являє собою сукупність основних елементів професійного процесу. Проте

на початку професійного шляху компенсаторним механізмом є саме особистісна ідентичність, яка впливає на розвиток і досягнення адекватної професійної ідентичності (Міщенко, 2017).

Дослідниці Т. Дуткевич та О. Савицька вважають, що для майбутньої професійної діяльності психологу важливо мати високо розвинену мотиваційну сферу та гуманістичну спрямованість, а саме: альтруїстичні позиції, високий рівень мотивації до професії, переважання пізнавальних і емпатійних мотивів у роботі з клієнтом, готовність до співробітництва та спрямованість на позитивний результат (Дуткевич, Савицька, 2007).

Отже, аналіз наукових джерел та розгляд основних завдань проведення психологічної реабілітації дає змогу стверджувати, що майбутні психологи повинні не лише володіти відповідними знаннями, уміннями і навичками з реабілітаційної психології, але й мати високо сформовані особистісні і професійні якості. На нашу думку, до цих якостей належать:

- *особистісні*: стресостійкість; чуйність та доброзичливість; дипломатичність у стосунках з оточуючими; впевненість в собі; нонконформізм; оптимістичність у сприйнятті дійсності; відповідальність; комунікативність; уважність і спостережливність; емпатія; прагнення до самовдосконалення та самореалізації;

- *професійні*: здатність до «активного слухання»; здатність до розкриття змісту, засобів, методів та організаційних форм психологічної реабілітації відповідно до кожного типу реабілітаційної установи; уміння створити ситуацію соціальної фасілітації; здатність працювати в мультидисциплінарній команді; здатність адаптувати людей, які мають функціональні обмеження, до фізичних і соціальних умов навколишнього середовища; прагнення до покращення якості реабілітаційних послуг та ін.

Література

1. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості : учбовий посібник для студентів старших курсів психологічних факультетів та відділень університетів. Харків : Фоліо, 1996. 237 с.
2. Дуткевич Т. В., Савицька О.В. Практична психологія. Вступ до спеціальності. К.: Центр учб. літератури, 2007. 255 с.
3. Кукса В. О. Сутність фізичної реабілітації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2001. № 1. С. 46-51.
4. Міщенко М. С. Психологія особистості : навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2017. 110 с.
5. Суворова Я.В. Структура та зміст професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичної терапії. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 62, 2018. С. 194-198.